

Od Kýra Veľkého (539 pred Kristom)

po Bar Kochbu (135 po Kristovi) a rok 1948

Médsko, Perzia a kráľ Kýros Veľký

Z kmeňov, ktoré sa usadili na iránskej planine, postupom času do popredia vystúpili Médovia a Peržania.

Za vlády Kýra Veľkého sa Perzia stala medzinárodnou mocnosťou. Kýros sa trónu zmocnil v roku 559 pred Kristom ako médske vazal (Médsko vládlo Perzii). V tej dobe vládol v Médsku

slabý kráľ a Babylonia bola ešte mocnosťou.

V počiatočnom období svojej vlády skonsolidoval Kýros perzské kmene. Potom uzavrel spojenectvo s Babyloniou proti Médsku. Médovia sa stali poddanými Perzie, ale ešte stále hrali dôležitú úlohu (pozri Ester 1:19 a Daniel 5:28 a ďalej).

Keď Kýros premohol Médov, rovnováha síl sa porušila a v nasledujúcich rokoch sa proti nemu vytvorila aliancia Lýdie (staroveký štát v Malej Ázii), Egypta a Babylonie. Došlo k bojom, z ktorých vyšiel víťazne Kýros so svojou armádou. Koncom októbra 539 vstúpil Kýros ako víťaz do mesta Babylon aj napriek tomu, že bolo považované za nedobytné. Kýros sa v ňom usadil ako kráľ. V roku 530 pred Kristom bol v bitke za riekou Araxes západne od Kaspického mora smrteľne ranený a zomrel.

Od Kýrovho ediktu po ukrižovanie

Danielove proroctvá o Izraeli

Daniel sa nachádza v babylonskom zajatí. Dostáva videnia a známosť o Božích tajomstvách a osude Izraela vo vzťahu k okolitým pohanským kráľovstvám (Daniel kapitoly 7 až 12). Z Danielových videní a prorociev tu spomenieme len dve: Dĺžka babylonského zajatia a „Sedemdesiat týždňov“ Božích rozhodnutí nad Izraelom.

a) Dĺžka babylonského zajatia

Bol to prorok Daniel, ktorý vyrozumel z kníh počet rokov, o ktorých sa bolo stalo slovo Hospodinovo k prorokovi Jeremiášovi o dĺžke trvania babylonského zajatia. Vyrozumel, že počet týchto rokov je sedemdesiat^{A)} (Daniel 9:2; Jeremiáš 25:11-12; 2. kroník 36:21). Obdobie zajatia začína rokom 605 (606 až 604 podľa rôznych zdrojov) a končí rokom 537 pred Kristom. Rok 605 pred Kristom zodpovedá odvedeniu prvej vlny zajatcov do Babylona vrátane Daniela a jeho troch priateľov, rok 537 pred Kristom príchodu prvej vlny navrátišších sa do Judska (pod vedením Zerubábel a kňaza Jozuu) na základe Kýrovho ediktu (výnosu).

Daniel porozumel, že obdobie zajatia sa chýli ku koncu, a modlil sa k Bohu za tri veci: za izraelský národ, za mesto Jeruzalem a za chrám (svätyňu). Všetky tri boli poškvrnené hriechom ľudu a všetky tri boli pod Božím hnevom a súdom. Vydanie Kýrovho ediktu, ktorý Kýros vydal v prvom roku svojho kralovania v Babylone, pripadá najpravdepodobnejšie na rok 538 pred Kristom. Edikt sa týkal znova-postavenia chrámu v Jeruzaleme a návratu zajatých do zaslúbenej zeme, a tým legitímneho ukončenia sedemdesiatich rokov babylonského zajatia. V tomto datovaní je zaručene spoľahlivá iba dĺžka sedemdesiat rokov Izraelu (Židom, obyvateľom Judska, Južného kráľovstva) vymeraného Božieho súdu babylonského zajatia.

O návrate Židov z babylonského zajatia, znovu-postavení chrámu a obnovení Jeruzalema a jeho hradieb sa podrobnejšie zmienime v sérii článkov „Izrael v dejinách spásy“.

Od Kýry po znova-postavenie chrámu

Pod vedením vojvodu Šešbacara (Ezdráš 1:8, 5:14) vyšli (asi v roku 537 pred Kristom) prví presídlenci z babylonského zajatia s cieľom, aby podľa Kýrovho ediktu (z roku 538 pred Kristom) znovu postavili chrám v Jeruzaleme. Podľa Ezdráša 3:6 po príchode do Jeruzalema hneď začali s obetnou službou, hoci chrám ešte ani nezačali stavať. Podľa verša 8 začali stavať chrám v druhom roku po svojom návrate zo zajatia a príchode do Jeruzalema. Stavba bola viackrát prerušená. Podľa Ezdráša 6:15 (a zdrojov 1– 3) bola stavba ukončená a posvätená v roku 516 alebo 515 pred Kristom, čo bol šiesty rok kraľovania Peržana Dária (522 – 486 pred Kristom). Podľa verša 6:22 však pokračovala stavba (dostavba) chrámu ešte aj v ďalších rokoch na rozkaz Artaxerxa (nehemiáš 1:8). Peržan Artaxerxes kraľoval v rokoch 464 – 425 pred Kristom. Múry Jeruzalema boli znova vybudované a chrám bol definitívne dokončený až za Nehemiáša (Nehemiáš 13:11-14). Nehemiáš prišiel do Jeruzalema v roku 445 (alebo 444) pred Kristom. Za najpravdepodobnejší rok uvedenia bohoslužby sa v zdroji 1) uvádza rok 433 pred Kristom. Až týmto rokom, alebo rokom posvätenia múrov Jeruzalema (čo bolo asi o dva roky skôr), môžeme považovať stavbu chrámu za ukončenú.

Šalamúnov chrám bol zbúraný v roku 586 pred Kristom. Po vydaní Kýrovho ediktu a návrate Židov pod vedením vojvodu Šešbacara bol v Jeruzaleme za kňaza Jozuu po sedemdesiatich rokoch od zbúrania prvého chrámu znova postavený chrám, druhý chrám, ktorý je pomenovaný aj po Zerubábelovi (Zerubábelov chrám). Tento chrám existoval v rokoch 516 pred Kristom až 70 po Kristovi. Jeruzalemskému chrámu sa v dňoch života a služby Ježiša Krista hovorilo aj Herodesov chrám. Pôvodnú Zerubábelovu stavbu totiž kráľ Herodes veľkolepo prestaval. Hoci príprava na prestavbu začala už asi v roku 19 pred Kristom, hrubá stavba bola dokončená asi v roku 4 pred Kristom a celá prestavba bola dokončená až v roku 64 po Kristovi. V niektorých zdrojoch sa uvádza, že v roku 19 pred Kristom začala stavba Herodesovho chrámu. V skutočnosti však išlo o rozsiahlu prestavbu Zerubábelovho chrámu a Chrámového návršia.

Tento prestavaný druhý chrám bol zbúraný rímskym vojskom v 70. roku po Kristovi. Zostala z neho časť vonkajších hradieb, ktorú poznáme pod pomenovaním Múr nárekov. V dnešných dňoch v Jeruzaleme chrám nestojí.

b) Sedemdesiat „týždňov“ Božích rozhodnutí o izraelskom národe

Kým Daniel ešte na modlitbe hovoril a vyznával hriechy svojho ľudu Izraela, priletel anjel Gabriel (verše 9:20-23), aby mu oznámil, že prišiel, aby ho urobil schopným rozumieť tajomstvám a videniu (verše 22-25). Oznámil mu: „Sedemdesiat týždňov je vymierané vzhľadom na tvoj ľud a na mesto tvojej svätosti, uzavrieť prestúpenie a zapečatiť hriech, pokryť nepravosť a priviesť spravodlivosť vekov, zapečatiť videnie i proroctvo proroka a pomazať svätýňu svätých“ (verš 24). „A vedz a rozumej, že odkedy vyjde slovo navrátiť Izraela a vystaviť Jeruzalem až po pomazaného vojvodu, bude sedem týždňov, a šesťdesiatdva týždňov a zase bude vystavená ulica i priekopa, a to sa bude diať v úzkosti časov“ (verš 25). Toto Danielovo proroctvo z deviatej kapitoly je kľúčové pre pochopenie posledných dní tohto veku.

Slovo „týždeň“^{B)} v Danielovom proroctve neznamená sedem dní bežného týždňa, ale znamená obdobie sedem rokov, čo sa niekedy označuje aj pojmom „týždeň-rok“. Sedem plus 62 týždeň-rokov je ($69 \times 7 =$) 483 rokov. Máme indície, že roky, ktoré ohlasuje Daniel vo svojom proroctve, sú roky s dĺžkou trvania 360 dní,^{C)} pričom sa to netýka len posledného týždňa, ale všetkých sedemdesiatich. V prepočte na naše kalendárne roky (solárneho gregoriánskeho kalendára) sa 69 Danielových týždňov rovná 476 rokov (aj 25 dní, ak by sme chceli byť presní na jeden deň). Šesťdesiaty deviaty týždeň končí ukrižovaním Spasiteľa, Krista („vyťatý pomazaný, a niet mu“ – Daniel 9:26), teda v roku 33 n. l. Od toho sa odvíja, že začiatkom obdobia 69 týždeň-rokov je rok 444 pred Kristom, čo by zodpovedalo návratu poslednej vlny zajatých na základe Artaxerxovho ediktu.

D)

Šesťdesiaty deviaty týždeň Danielovho proroctva teda končí ukrižovaním Krista v roku 33 n. l. Ako je to s posledným, sedemdesiatym týždňom? Tento týždeň je opísaný takto: „... A mesto i svätyniu skazí ľud vojvodu, ktorý príde a jeho koniec bude ako záplava a vojna až do konca, určené pustošenia. A uzavrie pevnú zmluvu s mnohými za jeden týždeň a v polovici toho týždňa urobí to, že prestane bitná obeť aj obetný dar obilný, a na krídle ohavností poniesie sa pustošiteľ, a to až sa úplná záhuba a to, čo je určené, vyleje na pustošiteľa“ (Daniel 9:26-27). Čiastočne sa toto proroctvo vyplnilo pri zničení Jeruzalema a chrámu v roku 70 Rimanmi pod vedením Títa. Ale v tomto proroctve sú aj prvky, ktoré sa týkajú úplného konca časov, a teda majú súvis s druhým príchodom Krista. Vieme to aj podľa toho, že verš 24 vysvetľuje, že 70 týždňov je určených na to, aby sa definitívne vyriešila otázka hriechu a spravodlivosti, čo je vyjadrené slovami „uzavrieť prestúpenie a zapečatiť hriech, pokryť nepravosť a priviesť spravodlivosť vekov“. Vieme, že to sa udeje až pri skonaní sveta za druhého Kristovho príchodu. Preto sa sedemdesiaty Danielov týždeň skončí až vtedy. A ak správne rozumieme tomu, že bude trvať sedem kalendárnych rokov, tak to znamená, že sa aj začne v súvislosti s udalosťami bezprostredne predchádzajúcimi druhému Kristovmu príchodu. To znamená, že od konca 69. týždňa po začiatok 70. týždňa je medzera, v ktorej sa časovo odohrávajú dejiny „ratolestí vštepených do dobrej pravej olivy“ (Rímskym kapitola 11). Žijeme v dobe tejto medzery.

Toto Danielovo proroctvo nás v datovaní prenieslo do datovania novozákonnej doby, ktorému sa venujeme v prvej časti tejto série. Udalosťami, ktoré sa odohrali v dobe medzi znovu-postavením chrámu a zavedením bohoslužby a obnovením mesta Jeruzalem a jeho hradieb za doby Nehemiáša a narodením Ježiša Krista z Nazareta, sa v tejto sérii nevenujeme. Datovaniu udalostí 1. storočia po Kristovi sa venujeme v prvej časti.

Od ukrižovania po Bar Kochbu

Po ukrižovaní Krista postihli Izrael veľké nešťastia. Chrám bol zbúraný, Jeruzalem zničený a ľud

rozptýlený. Toto sa udialo v dvoch etapách.

V 70. roku pod vedením rímskeho vojvodu Títa Vespaziána bol spálený a zbúraný chrám. Mnohých Židov zajali a ako vojnovú korisť odviedli do Ríma.

V rokoch 132 – 135 po Kristovi došlo v Izraeli pod vedením falošného proroka Bar Kochbu k protirímskemu povstaniu. Rímske vojská na rozkaz cisára Hadriána^{A)} povstanie kruto potlačili, zničili mesto Jeruzalem a židovské obyvateľstvo rozptýlili. Obe tieto udalosti znamenali definitívne, konečné rozptýlenie židovského obyvateľstva medzi pohanské národy sveta.

Izrael v rozptýlení

Od Bar Kochbu po rok 1948

Z hľadiska počiatku novozmluvnej doby boli významnými medzníkmi v histórii Izraela roky 30, 70 a 135 po Kristovi, ako ich uvádzame aj v 1. časti tejto série. Od roku 135 až do roku 1948

izraelský národ (Židia) nemal vlastnú krajinu (domovinu), v modernom ponímaní vlastný štát. Jeho „dom bol pustý“. Územie štátu Izrael (územie Palestíny) bolo striedavo pod vládou (mandátnou správou, jurisdikciou) Rimanov (roky 63 pred Kristom až 326 po Kristovi), Byzantíncov (326 – 614), Peržanov (614 – 638), Arabov (638 – 1099), križiakov (1099 – 1291), Egypťanov (1291 – 1517), Turkov (1517 – 1917) a Angličanov (1917 – 1948). Významnými udalosťami v novodobej histórii izraelského národa sú: sionistický kongres, Balfourova deklarácia a založenie štátu Izrael.

Sionistický kongres

V dňoch 29. – 31. augusta 1897 sa vo švajčiarskom meste Bazilej konal I. sionistický kongres. Theodor Herzl, židovský právnik z Rakúska, vyzval na ňom Židov celého sveta, aby sa vrátili na Sion.

Avšak nebolo to také jednoduché. Židia sa nemohli len tak ľahko vrátiť na svoje pôvodné územie do zaslúbenej krajiny, lebo tá sa nachádzala pod tureckou nadvládou ako súčasť Osmanskej ríše. Osmanská ríša bola vtedy silnou veľmocou. Židia však porozumeli výzve a napriek tomu prichádzali, aj keď spočiatku to bolo len 1 000 až 2 000 navrátilcov ročne. Ich počet postupne narastal. Herzl vyvíjal intenzívnu diplomatickú činnosť pre návrat Židov na Sion.

Theodor Herzl zomrel v roku 1904 vo veku 44 rokov úplne prepracovaný. Avšak Židia sa navracali do zaslúbenej krajiny. Hospodín začal týmto zhromažďovať svoj ľud.

Balfourova deklarácia

Zúrila 1. svetová vojna. Písal sa rok 1917. V tomto období došlo k ďalšiemu dôležitému rozhodnutiu.

V Anglicku žil v tejto dobe ruský Žid menom Chaim Weizmann. Ako doktor chémie vyrobil z obilia acetón, látku, ktorá sa dala použiť na výrobu vysoko explozívnej trhaviny. Jeho vynález prispel k vojenským úspechom Anglicka – Anglicko patrilo k víťazom 1. svetovej vojny. Anglická vláda chcela Dr. Weizmanna odmeniť za jeho zásluhy a opýtala sa ho, čo by si želal. Mal len jedno želanie: požiadal vládu, aby urobila niečo, aby sa Židia mohli vrátiť do svojej zaslúbenej krajiny na územie Palestíny. Angličania s tým súhlasili, lebo Palestína pre nich predstavovala strategický priestor – mala sa stať mostom ku kolóniám v Indii a východnej Ázii.

Za čias lorda Jamesa Arthura Balfoura, ministra zahraničných vecí Veľkej Británie, bolo 2. novembra 1917 vydané vyhlásenie, ktoré do dejín vošlo ako Balfourova deklarácia. Touto deklaráciou bola Židom zaručená v ich starej vlasti Izraeli (Palestíne) národná domovina.

Angličania oslobodili Palestínu od Turkov a 9. decembra 1917 vstúpili ako víťazi do Jeruzalema. O dva dni generál Allenby v Jeruzaleme verejne prečítal Balfourovu deklaráciu. Židom bola otvorená a na dosah ruky cesta k vlastnému štátu.

Anglicko dostalo od vtedajšej Spoločnosti národov Palestínu pod mandátnu správu. Tá trvala 31 rokov. Prvý anglický vysoký komisár bol Žid lord Samuel Herbert. Aj on vyzval všetkých Židov k návratu do Palestíny. Odvtedy sa Židia hromadne vracali na územie svojej pôvodnej vlasti.

Hospodin, Boh Izraela (Jahve), nielen zhromažďuje svoj ľud, ale ho opäť v tejto krajine aj rozmnožuje, ako to zaslúbil cez svojich starozákonných prorokov (Ezechiel 36:37-38).

Založenie štátu Izrael

Počas vlády Adolfa Hitlera bol židovský národ kruto prenasledovaný a zabíjaný. Šesť miliónov Židov dal Hitler v Európe brutálne zlikvidovať. Možnosť utvorenia samostatného židovského štátu sa po 2. svetovej vojne javila doslova ako nevyhnutnosť. Židia, ktorí prežili holokaust, naliehali na jeho vznik spoločne so sionistickým hnutím. Zdalo sa byť zjavné, že jedine vlastný štát im môže zabezpečiť potrebnú ochranu a bezpečnosť. Cesta k vlastnému štátu a samostatnosti nebola jednoduchá, ale došlo k tomu a 14. mája 1948 bol v Mestskom múzeu v Tel Avive vyhlásený samostatný Izraelský štát. Vyhlásenie o nezávislosti prečítal Dávid Ben Gurion. Týmto dňom, podľa židovského kalendára to bol deň 5. ijaru 5708, sa Izraelský štát stal skutočnosťou. Pre krajinu bol nakoniec zvolený oficiálny hebrejský názov Eretz Izrael. Toto pomenovanie nie je geografické, ale skôr poukazuje na vlasť (územie) detí Izraela (Jakoba) v zmysle veršov Jozua 11:23. Židia mali opäť svoju vlastnú krajinu, svoju vlastnú domovinu, ako im to Hospodin zaslúbil: „A budete bývať v zemi, ktorú som dal vašim otcom...” (Ezechiel 36:28).

Prvé kroky Izraela. Prvou krajinou na svete, ktorá uznala Izrael de jure, bol Sovietsky zväz. Moskva a Tel Aviv preto nadviazali diplomatické styky už 17. mája 1948. Izrael napriek všetkým akútnym problémom, ktoré ho sužovali, bol rok po svojom „zrodení“ prijatý do OSN. Stalo sa tak počas rokovania Valného zhromaždenia 11. mája 1949. OSN akceptovala Izrael ako svojho 59. člena.

Návrat Židov z babylonského zajatia späť do zaslúbenej krajiny, stavba chrámu v Jeruzaleme a obnova štátnosti sa uskutočnili podľa proroctiev a z rozkazu Boha Izraelovho a z rozkazu perzských kráľov: „A tak stavali starší Židov, a darilo sa im podľa proroctva proroka Haggea a Zachariáša, syna Iddovho. A teda stavali a dokončili z rozkazu Boha Izraelovho a z rozkazu Cýra (Kýra Veľkého), Dária a Artaxerxa, perzského kráľa“ (Ezdráš 6:14). Tak aj vznik štátu Izrael v roku 1948 a novodobé formovanie izraelskej štátnosti sa udialo a deje podľa proroctiev z vôle Boha prostredníctvom svetských autorít a mocností.

Radosť z uskutočnenia odvekeho sna už na druhý deň (15. mája 1948) vystriedala nutnosť brániť svoje územie. Prvá zo série arabsko-izraelských vojen – vojna o nezávislosť – vypukla priam v rekordne krátkom čase. Do boja proti Izraelu sa vydali egyptskí, libanonskí, jordánski, sýrski a irackí vojaci.

Hneď po vyhlásení samostatného Izraelského štátu Ben Gurionom, o niekoľko hodín, päť arabských štátov svojimi skvele vyzbrojenými armádami napadlo novozaložený štát Izrael. Ale táto vojna netrvala dlho. O desať mesiacov neskôr si 600 000 Židov vybojovalo víťazstvo. Na podnet OSN musela byť uzavretá zmluva o prímerí, ktorú podpísali na ostrove Rodos.

Izrael v tejto oslobodzovacej vojne vydobyl viac územia, ako mu chceli priznať. Izrael si v tomto zápase nemohol udržať staré mesto Jeruzalem, ktoré sa stalo na 19 rokov rozdeleným mestom. Východná časť Jeruzalema bola k Izraelu pripojená až po šesťdňovej vojne v roku 1967.³⁾

Ale ani po podpísaní zmluvy na ostrove Rodos nezavládol mier. Izrael musel aj v ďalších rokoch čeliť vojenským hrozbám a útokom zo strany susedných arabských štátov. V roku 1956 to bola tzv. Suezská kríza. V roku 1967 šesťdňová vojna. Vojna Jom Kipur v roku 1973. V roku 1982 musel Izrael zasiahnuť proti teroristom v Libanone. Teroristické prepady a ostreľovanie trvá až do dnešných dní.

Zvláštnu pozornosť si zasluhuje šesťdňová vojna. Trvala od 5. do 10. júna 1967. V týchto dňoch dobyl Izrael Sinaj, Judsko, Samáriu, pás Gazy a Golanské výšiny. Významným dňom pre Jeruzalem bol 7. jún. Za 55 hodín dobyli izraelskí vojaci biblické staré mesto Jeruzalem. Aby ušetrili kresťanské kostoly a arabské mešity, nenasadili ťažké zbrane. Stálo to ale životy a zranenia izraelských vojakov. Cieľ bol však dosiahnutý. Po približne 1 900 rokoch patrilo teraz izraelskému národu zase celé, nerozdelené mesto Jeruzalem s chrámovým vrchom a Múrom nárekov.

Hospodin dal svojmu národu víťazstvo vo všetkých vojnách, ktoré boli rozpútané zo strany jeho susedov. Dostali späť svoju biblickú krajinu od Dána po Beršebu, od Stredozemného mora po Jordán vrátane Jeruzalema. Nedá sa nevidieť, že Boh opäť koná uprostred svojho ľudu. Roky 1897, 1917, 1948 a 1967 sú významnými medzníkmi v dejinách spasenia a v histórii Izraela. Sú významnými rokmi v opätovnom formovaní izraelského národa a štátu. Zhromažďovanie Židov

do zasľúbenej krajiny postupuje neustále aj v dnešných dňoch. Podľa proroctiev opäť príde na túto zem Izraelu zasľúbený Mesiáš a náš Pán a Spasiteľ Ježiš Kristus. Príde tak, ako odišiel (Skutky 1:10-11; Zachariáš 14:4). Príde do Izraela a do Jeruzalema. To je biblický dôvod, prečo štát Izrael so svojím starobyľým sídlom Jeruzalem nezaniknú. Tu končí naša stručná história izraelského národa.

Palestína ako územie a štát

V druhej časti tejto série sme upozornili, že je potrebné rozlišovať Palestínu ako zemepisné územie a Palestínu ako štát (presnejšie: ako obývanú autonómnu oblasť). Opísali sme zemepis a históriu vzniku a pomenovania územia s názvom Palestína.

Na území Palestíny (na území súčasného štátu Izrael) koexistujú dva národy, ktoré sústredujú na seba celosvetovú pozornosť – Izraelčania a Palestínčania. V pásme Gazy a na Západnom brehu Jordánu získali Palestínčania určitú územnú samosprávu. Dodnes prebiehajú medzinárodné rokovania o vzniku Palestínskeho štátu.

Palestínsky štát vyhlásil v Alžírsku 15. novembra 1988 Jásir Arafat, vodca Organizácie za oslobodenie Palestíny. Za svoje hlavné mesto považuje Jeruzalem. Viac ako 135 členských krajín OSN uznáva Palestínu ako nezávislý štát, ale Izrael a mnohé ďalšie krajiny vrátane Spojených štátov stále považujú toto územie Palestíny za súčasť Izraela. V ďalších rokoch nasledoval celý rad medzinárodných konferencií a rezolúcií s cieľom ustanovenia štátu Palestína a usporiadania územia a vzťahov medzi štátom Izrael a Palestínčanmi. Táto otázka

nie je uzavretá, čoho sme svedkami aj v dnešných dňoch.

Poznámka na záver celej série

Cieľom tejto série štyroch článkov o datovaní dôležitých biblických udalostí bolo poskytnúť čitateľovi pomôcku v tom, ako sa zorientovať v chronológii týchto udalostí. Jednotlivé dátumy, ktoré sme v tomto datovaní použili, netreba považovať za neomylné. Tieto čísla rokov sa podľa rôznych zdrojov môžu líšiť v závislosti od použitej metódy skúmania Písma a mimobiblických zdrojov a spôsobu výpočtu a niekedy aj výkladového prístupu. Zväčša sa líšia o niekoľko rokov. Rozdiely v datovaní môžu byť spôsobené tým, ako sa jednotlivé metódy výpočtu vysporiadali s používaním rôznych lunisolárnych kalendárov jednotlivými národmi a v jednotlivých etapách dejín týchto národov, ako aj narábaním s prestupnými rokmi (s cieľom synchronizácie lunárneho kalendára so solárnym rokom) či nástupníckymi rokmi panovníkov. Napríklad iný bol babylonský kalendár, iný židovský kalendár pred babylonským zajatím, iný po zajatí. Iný bol židovský civilný kalendár a iný náboženský kalendár. Aj datovanie narodenia Pána Ježiša sa môže líšiť o niekoľko rokov (od roku 6 po 1 pred Kristom), tiež datovanie jeho ukrižovania (od 30 po 33 n. l.) v závislosti od historického skúmania a spôsobu výpočtu.

Naším cieľom nebolo predložiť absolútne datovanie udalostí s presnosťou jedného roka. Išlo nám o orientačnú historickú chronologickú predstavu o čase a následnosti jednotlivých biblických udalostí. Rozdiely v rôznych prístupoch datovania a o niečo sa líšiace čísla rokov pri tom všetkom nemajú dopad na porozumenie evanjelia a cesty spásy, porozumenie dejinám spásy ani žiadne doktrínálne dopady na vieru v Spasiteľa, ukrižovaného a vzkrieseného Krista. Domnievame sa však, že poznanie toho, ako sa dejiny spásy odvíjali v behu histórie (aj keď len s určitou obmedzenou presnosťou), môže byť pre čitateľa budujúce a povzbudením v jeho viere.

Zdroje a poznámky k 4. časti

1) J. D. Douglas (vedúci editor) a kol., Nový biblický slovník, Návrat domů, Praha 2017,

ISBN 978-80-7255-393-8

a) heslo: Chronologie Starého zákona

b) heslo: Chrám

2) Samuel J. Schultz, Starý zákon mluví, Czech edition, 1991, Viena, Austria

3) Joachim Langhammer, Čo bude s týmto svetom?, MSEJK, Bratislava 1997, ISBN 80-88891-09-4

A) Hadrián alebo (po latinsky) Hadrianus, celým menom Publius Aelius Traianus Hadrianus. V rokoch 117 až 138 rímsky cisár z Nervovsko-antoninovskej dynastie.

A) To, že Izrael bol vydaný do zajatia v Babylone, bolo Božím trestom za ich bezbožnosť a páchanie hriechov, súčasťou ktorých bolo aj nedodržiavanie „sobotného roku“, úpustu (prepustenia, vyhlásenia slobody) každý siedmy rok podľa Mojžišovho zákona (2. kroník 36:21; Jeremiáš 34:12-22). Izrael porušoval toto prikázanie 490 rokov, teda nedodržiaval sobotný rok 70-krát. Dĺžku deportácie (zajatia v Babylone) preto stanovil Boh na 70 rokov. A následne aj dĺžka trvania obdobia, v ktorom sa s Izraelom budú diať skutočnosti podľa Božích výnosov, ako to zjavil archanjel Gabriel a prorocky oznámil Daniel, je 70 týždňov-rokov, čiže 70-krát 7 rokov (490 rokov).

B) Hebrejské slovo na tomto mieste znamená „obdobie siedmich“, čo môže byť sedem dní, sedem týždňov či sedem rokov.

C) Rok, ktorý používa Daniel vo svojom proroctve, má 12 mesiacov po 30 dní, teda má 360 dní. Nazvime takýto rok pracovne „staroveký“ alebo „prorocký“ rok. Danielov „prorocký“ rok je zhruba o 5 dní kratší ako kalendárny rok podľa solárneho (gregoriánskeho) kalendára, aký používame my dnes aj na datovanie udalostí pred Kristom (pred naším letopočtom). V Danielovom prorockom roku je 1260 dní 42 mesiacov, čo je tri a pol roka (polovica Danielovho týždňa), pozri Daniel 7:25, 12:7; Zjavenie 11:2-3, 12:6, 12:14, 13:5.

D) Začiatok sedemdesiatich Danielových týždňov je definovaný udalosťou „odkedy vyjde slovo navrátiť Izraela a vystaviť Jeruzalem“. Existuje viacero kráľovských výnosov (príkazov, ediktov, dekrétov), ktoré sa týkajú návratu Židov zo zajatia. Spomeňme aspoň tri: Kýrov edikt (z roku 538 pred Kristom) týkajúci sa znovuvybudovania chrámu (2. kroník 36:22-23; Ezdráš 1:1-2, 6:3 v kontexte 5:17-6:11), Artaxerxov edikt (z roku 457 pred Kristom) týkajúci sa Ezdrášovho návratu za účelom konania bohoslužby (Ezdráš 7:11-27) a Artaxerxov edikt (z roku 444 pred Kristom) týkajúci sa znovuvybudovania Jeruzalema (Nehemiáš 2:5-8). Spomeňme ešte aj Dáriov edikt (Ezdráš 6:1-15).